

dr. Mester Attila

Árpád-házi Szent Kinga

Czorsztyn vára (fotó: internet)

Közismert tény, hogy a lengyel és a magyar nép története szorosan összefonódik, s hogy több évszázados közös történelme során mindkét nemzet számtalan jelentős személyiséggel járult hozzá a baráti kapcsolatok kialakításához, ápolásához. A lengyel-magyar barátság története így közismert királyok, politikusok, hadvezérek, tudósok és művészek története is – s e dicső felsorolásban megemlítendő férfiak mellől nem hiányozhatnak a nők sem, akik közül ugyan többen csak később, az utókortól kapták meg a tetteikért járó elismerést, egyesek viszont már életükben is nagy hírnévre és közkeletre tettek szert. Ilyen közismert és szeretett volt jelen munkánk alanya, Árpád-házi Szent Kinga (Kunigunda) is, akinek életével nem csak azért érdemes kicsit jobban megismerkedünk, mert személye a lengyel-magyar barátság történetének részét képezi, de azért is, mert hazánkban (Lengyelországhoz képest) méltánytalanul kevésbé ismert.

Kinga 1224 márciusában, IV. Béla magyar király és Laszkarisz Mária bizánci császári hercegnő első gyermekeként született az esztergomi királyi várban. Gyermekkorától fogva mélyen vallásos neveltetésben részesült, akárcsak testvérhúgai, Szent Margit és Boldog Jolán. Sőt, a krónikák már születéséhez is egy csodás isteni látomást kötöttek - édesanyja a következő szavakat hallotta kevéssel a gyermek megszületése előtt: „Ne félj, Mária, könyörgésed meghallgatásra talált az Úr előtt. Íme, olyan gyermeket szülsz, aki néked és a népnek mondhatatlanul sok örömet fog szerezni. Mert az Úr ezen gyermek életével, példájával és érdemével szándékozik megvilágosítani és megsegíteni egy veletek szomszédos nemzetet” Gyermekkorának szigorú vallásos neveltetését szülei mellett atyai nagynénjének, Árpád-házi Szent Erzsébetnek, valamint példás hitéletű nagybátyjának és nagynénjének köszön-

hette. Nagy hatással voltak hitének alakulására a domonkos és ferences koldulórendek is, melyek tagjai IV. Béla udvarában lelki vezetőkként és tanácsadókként szolgáltak. A (Veszprémy László és Borsoss Klára jóvoltából magyarra is lefordított) lengyelországi, latin nyelvű Szent Kinga legenda tanúsága szerint a királylány már kis korában is erősen vonzódott hite kifejezéséhez: „És amikor a teremtés rendje szerint megtanult járni, a szent kisdud barátnőit gyermeki vigalom ürügyén a kápolnában hívta. Ő azonban nem vett részt pajkos játszadozásaikban, hanem a kápolnába belépve buzgó imádkozásokba kezdett, s teljesen az áhítatnak szentelte magát. Barátnőit pedig játék ürügyével, hol térdhajtásra, hol a dalolás abbahagyására biztatta. Úgy tűnt, még mielőtt értelme nyiladozni kezdett, már akkor buzgón mindenk Irányítójának ajánlotta cselekedeteit.” Minden bizonnyal ennek a mélyen vallásos közegnek köszönhető, hogy Kinga egészen fiatalon elhatározta, szüzességi fogadalmat téve teljesen Istennek szenteli életét.

Még csak öt éves volt azonban, amikor a királyi udvarban tartózkodó, lengyel származású Szalóme felvetette a magyar királyi pártnak, hogy a dinasztikus kapcsolatok erősítése végett lányukat adják a Piast-házbeli V. (Szemérmes) Boleszláv lengyel fejedelemhez, krakkói és sandomiri herceghez. Habár IV. Béla ekkor még hallani sem akart az ötletéről (előkelőbb, tekintélyesebb férfit szántak volna leányuknak), évekkel később, a tatár veszedelem közeledtével azonban terveiket felülírta a realitás, s kénytelenek voltak a dinasztikus álmokat a gyorsan és közvetlenül kapható katonai segítség oltárán feláldozni. Így aztán 1238-ban a magyar királyi pár elfogadta a szomszédos lengyel fejedelem leánykérő küldöttségének ajánlatát, majd több napos vívódás után Kinga is beleegyezett akarataukba. Valószí-

nűleg szüzességi fogadalma miatt is sokat aggódott, ám meglepő módon később sikerült Boleszlávot rávennie, hogy tartsa azt tiszteletben, sőt maga a herceg is tett ilyen fogadalmat. A frigyet megelőzően, tizennégy évesen (nála két évvel fiatalabb, leendő férjével) Lengyelországba ment, hogy megtanulja a nyelvet. Krakóba vezető útja az akkori Észak-Magyarországon és a lengyelországi Szandec területén keresztül valóságos diadalmenet volt, ugyanis életszentségének és szépségének híre ezek kíváncsiságát ébresztette föl. Végül 1239-ben, tizenöt éves korában ment feleségül a herceghez, s örök tisztasági fogadalmukat ezután is betartották (ún. József-házasságban éltek).

A szinte askétaéletet élő pár példamutató tettei hamar híressé váltak. Kinga teljes hozományát a szegények és a betegek gondozására, valamint a hamarosan megjelenő tatárok elleni védekezésre fordította. Az ellenség azonban minden erőfeszítés ellenére is végigdúlta az országot 1241-ben, így a fejedelmi párnak is menekülnie kellett. Előbb a szepességi Podolinba távoztak, majd a Dunajec folyó bal partján álló Csorsztin (Czorsztyn) várában húzták meg magukat. Boleszláv 1243-ban krakkói fejedelemmé vált, Kinga pedig a tatárjárás végével, 1249-ben hazalátogatott Magyarországra, s az apja által szolgálatára rendelt bányászok segítségével 1251-ben megnyitatta a máig híres bochniai sóbányákat (Wieliczka). Ezt a tettet a lengyelek igen nagyra értékelték, akkoriban ugyanis a sötét aranyért mérték. Boleszláv 1257. március 2-án, kimutatva háláját felesége ország építő tevékenysége iránt, oklevélben neki adományozta a Krakótól délre eső Szandec tartományt, ahol ezt követően Kingának köszönhetően egyre-másra épültek a templomok, kolostorok, kórházak. 1280-ban (egyes források szerint 1273-ban) például kla-

rissza rendi (ferences apáca) kolostort alapított Ószandecen (Stary Sącz). Eletrajzában a templomépítő tevékenységéről a következőket olvashatjuk: „Földi szüleinek meglátogatása után Lengyelországba visszatérve Kinga - szülei bőkezűségéből - sok aranyholmit vitt magával. Ezeket mennyei Jegyese iránti lángoló szeretetből templomok és kolostorok díszítésére, valamint árvák, özvegyek és szegények megsegítésére fordította. Isteni sugallatra úgy vélte: az lenne a legjobb, ha szerzetesnők számára kolostort alapítana, és megfelelő adományokkal ellátva oda Assisi Szent Ferenc rendjéből - mivel ehhez a renndhez gyermekkor óta vonzódott - a ferences regula szerint élő szüzeket gyűjtösn. A földi templomot és kolostort megalapítva Kinga egy másik templom építésére is törekedett, amely egyedül az Űrre” Ezen kívül Kinga és férje az egykori krakkói vértanú püspök, Szaniszló szentté avatását is elősegítette. A ma Lengyelország védőszentjeként tisztelt, s a krakkói Wawelben eltemetett püspök szentté avatására végül 1253-ban került sor, Assisiben.

Kinga, miután férje 1279-ben, 40 év házasság után meghalt, a hercegség átvétele helyett a Nagy-Lengyelország uralkodója, Jámbor Boleszláv fél évvel azelőtti halálával szintén megözvegyült húga, Jolán társaságában Ószandecbe, az általa nem sokkal korábban alapított klarissza kolostorba vonult vissza. Már Boleszláv temetésén is a klarisszák rendi ruhájában vett részt, mellyel eltökélt szándékát fejezte ki hitű élete kiteljesítésére. Kinga napjai ezután jótékonykodással és önmegtagadó imaéletben teltek, vagyonának egy részét az egyháznak adományozta, másik részét szétosztotta a szegények között, a rend tagjaként pedig kórházakat és zárdákat alapított, valamint keresztényeket váltott ki a tatárok fogságából. Tettei fényében nem is csoda, hogy a klarissza nővérek 1284-ben főnöknőjükké választották. Állhatóságára és rátermettségére ezután is szüksége volt, hiszen mielőtt a kolostort 1287-ben földúlták az ismét megjelenő tatárok, az apácákat még idejében sikerült a közeli csorsztini várba menekítenie. Itteni szorult helyzetükből Baksa Simonfia György magyar hada mentette meg őket, sikeresen megfutamítva az ostromló sereget. A hátrahagyott, kifosztott kolostor újjáépítését szintén Kinga irányította - mindent 63 évesen!

1291 őszén Kinga betegeskedni kezdett, majd tíz hónapnyi betegeskedés után, 1292. július 24-én, Szent Jakab apostol ünnepének vigíliáján elhunyt. Már kortársai is elismerték és tisztelték őt szent élete és tettei miatt, az igazi, életéhez méltó elismerést azonban akkor kapta meg, amikor (1690-es boldoggá avatását követően) 1999. június 16-án Ószandecen II. János Pál pápa a szentek sorába iktatta. Sírja mellől már halála után nem sokkal csodákról számoltak be, a legenda-írók szerint csodálatos módon 60 vak és 200 más beteg gyógyult meg oda látogatva. Szandec hamarosan a lengyelek, magyarok és morvák búcsújáró helyévé vált. A nép ajkán különös legendák keltek szárnyra, az egyik szerint például Kinga imádsága mentette meg Lengyelországot a tatárdúlás teljes pusztításától. A történet szerint mikor Kinga a tatárok elől menekült Lengyelországban, a Pieninek-hegységhez érve apáca-társaival egy szalagot dobott a háta mögé, mely azonnal

kanyargós folyóvá vált - így keletkezett a Dunajec-folyó. Mivel a tatárok ezen még nagy nehezen átjutottak, Kinga a fésűjét is a háta mögé dobta, melyből sűrű erdő lett, s ezen a tatárok már nem tudtak átkelni.

A személyéhez köthető legendák sorában a legismertebb a wieliczki sóbányához köthető. Amikor Kinga hazalátogatott a tatárjárást követően, édesapja kíséretében eljutott a máramarosi sóbányákba is. Miközben gyönyörködve nézte a csillogó, hófehér sótömböket, eszébe jutottak szegény lengyel alattvalói, akik sós forrásokból párologtatott, úgynevezett főtt sóval voltak kénytelenek beérni. Ezen megrendülve a következő kéréssel fordult atyjához: „Atyám, add nekem ezt a sóaknát, és engedd meg, hogy innen egyes-nesen Lengyelországba vihessek a sótömböket.” Béla király teljesítette leánya kérését, az pedig lehúzta ujjáról a jegygyűrűjét, és az akna birtokbavételének jeléül a mélybe dobta. Amikor később megnyitották a wieliczki sóbányát Lengyelországban, a legenda szerint az első kitermelt sótömbben megtalálták a királyné gyűrűjét, melyet évekkel azelőtt a magyar bánya aknájába dobott. A Krakkó mellett található wieliczki sóbánya ma Lengyelország egyik leismertebb turisztikai látványossága és a világörökség része, s tárnáinak és termeinek földalatti labirintusában több helyen is találkozhatunk Kinga alakjával. Ma is látogatható az az 1896-ban épült hatalmas, 101 méter mélyen lévő kápolna, mely Kinga nevét viseli, s mely a világ legnagyobb földalatti templomaként van számon tartva. A szent ereklyéi mellett egy másik teremben a gyűrű legendájának emléket állító sószobrot is megcsodálhatják a látogatók. A földalatti kápolnában évente háromszor tartanak misét: Szent Borbála ünnepén, karácsonykor és természetesen július 24-én,

a sóbányások védőszentje, Szent Kinga napján.

Amint a fentiekből is kiderül, Kinga tisztelete Lengyelországban ma is igencsak eleven. Személye a nemzet édesanyjaként vonult be a lengyel történelembe, példamutató, Istennek szentelt életével a lengyelek egyik leginkább tisztelt szentjévé vált. Wieliczkan kívül számtalan emlékhelyét találjuk a kis-lengyelországi vajdaság déli részén, a határ közelében. A már említett Ószandec és Újszandec (Stary Sącz és Nowy Sącz) területén, a Pieninek hegyeiben, kis falvaiban sok szobor, emlékmű, emléktábla hirdeti máig élő kultuszát. A Pienini Nemzeti Parkban található Korona-hegy (Trzy Korony) 982 méter magas csúcsa közelében található várrom, a szintén Kinga által alapított Pienini vár (Zamek Pieniński) mellett is található egy kisebb sziklakápolna Szent Kinga szobrával. A hegy lábainál tekerőző, Kinga legendájához köthető Dunajec folyó pedig a Csorsztini vár mellett található víztározóból ered, melynek túloldalán Nedec egykor magyar vára őrködik az egykori közös lengyel-magyar határ emléke fölött. Az ószandeci klarissza kolostor udvarában található Szent Kinga Háza múzeum a szent kultuszának tárgyait őrzi, a zárdát körülvevő fal mellett pedig a látogatók megtekinthetik azt a székelykaput, amit Magyarország ajándékozott a városnak Kinga szentté avatásának emlékére. Kicsit arrébb, a belvárostól fél órányi sétára pedig azt a fából épült szabadteri oltárt láthatjuk, ahol II. János Pál pápa szentté avatta Kingát.

Szent Kinga emlékét hazánkban is őrzik, még ha nem is olyan mértékben, mint lengyel testvéreinknél. Esztergomban és Budapesten is közterületet neveztek el róla (Szent Kinga utca, Kunigunda útja), első magyarországi emlékszobrát, melyet 2002-ben adtak át, pedig a fővárosban, a Belvárosi Plébániatemplom mellett találjuk. Említésre méltó még Kinga wieliczki sóból készült szobra az egri Minorita templomban. Hazánk egyetlen Szent Kinga-temploma 2013-ban épült a Veszprém megyei Küngösön. A szent ereklyéjét is őrző római katolikus templom és a község neve is emléket állít annak, hogy IV. Béla annak idején ezt a területet is Kingának ajándékozta.

A fenti példákból is láthatjuk, hogy Szent Kinga emléke mind Lengyelországban, mind pedig hazánkban fennmaradt, s ez azért is kiemelkedő jelentőségű, mert szellemisége fontos üzenettel bír az utókor számára: Kingát a lengyel nép királynőként szerette és tisztelte, mégis távol állott tőle az uralkodói stílus - egy pillanatig sem uralkodott, ellenben élete utolsó pillanatáig a hazát és az elesetteket szolgálta. Csak remélhetjük (s a lengyel-magyar barátság máig húzózó története ad erre némi bizonyosságot), hogy a jövőben is lesznek majd olyan, Kingához hasonlóan példamutató személyiségek, akik magukat hitük, hazájuk és népük érdekei oltárán feláldozva követendő példát mutatnak a következő generációknak. Továbbá a szerző reméli, hogy e rövid írás nyomán esetleg a kedves Olvasó is kedvet kapott Kinga élete meghatározó állomásainak felkeresésére (melyek Lengyelország számunkra legkönyebben elérhető, a magyar határhoz közel eső részén találhatóak) - aki így dönt, a két nép összefonódó történelmének még több részletére csodálkozhat rá.

Árpád-házi Szent Kinga (fotó: internet)